قوربانی و قوربانیدان لە کۆمەڵگەی کوردیدا.. عومەر عادل عەبدوڵڵا

ڕۆمانی “(ژنێک بەسەر مەنارەوە)ی شەرزاد حەسەن بۆ نموونە”

ناونیشانی توێژینەوەکە:

ئەگەر ورد ببینەوە لە کارەکتەرەکانی ناو ڕۆمانی(ژنێک بەسەر مەنارەوە) ئەوە دەبینین هەموو کارەکتەرەکان ڕۆڵی قوربانی دەگێڕن بۆیە بە باشمان زانیوە”قوربانی و قوربانیدان لە کۆمەڵگەی کوردیدا، ڕۆمانی (ژنێک بەسەر مەنارەوە)ی شەرزاد حەسەن بۆ نموونە” وەکو ناونیشانی توێژینەوەکە هەڵبژێرین

ئامانجی توێژینەوەکە:

ئامانجی ئێمە لەم توێژینەوەدا، باسکردنی ئەو کارەکتەرانەیە، کە ڕۆماننووس وەکو قوربانی لە ناو ڕۆمانەکەیدا بەرجەستەیی کردووە، چونکە هەموو کارەکتەرەکانی ناو ئەم ڕۆمانە قوربانین.

پێکهاتەی توێژینەوەکە:

لەسەرەتادا چەمکی کارەکتەرمان ڕوون کردۆتەوە و پاش پێناسەی کارەکتەرەکانمان کردووە. بۆ زیاتر شارەزابوونی خوێنەر کورتەیەک لە ڕۆمانەکەمان باس کردووە، لە کۆتایدا باسمان لەو کارەکتەرانە کردووە، ڕۆڵی قوربانییان گێڕاوە لە ناو ڕۆمانەکەدا.

سنووری توێژینەوەکە:

سنووری توێژینەوەکە، لە نێوان وێژەوانی و کۆمەڵایەتی دایە، چونکە ڕۆماننووس باس لەو تاکانە دەکات، کە لە ناو کۆمەڵگەی کوردییدا بوونەتە قوربانی دەستی ئەو ژینگەی کە تێدا ناچار کراون.

گرنگی توێژینەوەکە:

ئەم توێژینەوە، تەنها دەرخستن و دیاریکردنی قوربانی نییە لە ناو پانتایی ڕۆمانێکدا،
بەڵکو جگە لەوە توێژینەوە بێت لەسەر ڕۆمانێک، بۆ خۆی وەستانێکە

لەسەر دیاردەیەکی دیار و درککپێکراو لە کۆمەڵگەی کوردییدا، کە ئەوەیش قوربانی بوونی تاکەکانی کۆمەڵگەیە

پێشەکی:

(شەرزاد حەسەن) یەکێکە لەو نووسەر و ڕووناکبیرانەی، بیرۆکە و نووسین و کۆڕ و دانیشتەکانی شایەنی تێڕامان. ئەم نووسەرە، یەکێکە لە دیارترین ئەو نووسەرانەی کە داکۆکی لە مافەکانی منداڵان و ژن و خوێندکاران کردووە، ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ بەرهەمەکانی، ئەم تەمی گومانە لە ئاسۆی بینینماندا دەڕەوێتەوە. لەم ڕۆمانەشدا، ڕۆماننووس ئەرکە سەرەکییەکانی خۆی لە یاد نەکردووە و وەک هەمیشە ژنی لە نێو ڕۆمانەکەیدا وەکو قوربانییەک وێنا کردووە. لەگەڵ ئەوەشدا پێنووسی ڕەخنەگرتنی بەکار بووە بەرانبەر دەسەڵات و هەموو ئەوانەی پشکییان هەیە لە تێکدانی کۆمەڵگەی کوردیدا و شێواندنی لایەنە جوان و بەهادارەکانی. لەگەڵ هەموو ئەمانەدا، خەمخۆری ڕۆماننووس بە تاکەکانی کۆمەڵگەی کوردی و هەستکردن بە قوربانی بوونی هەندێک لە تاکەکان، پاڵنەرێکی گرنگ بووە بۆ نووسینەوەی ئەم ڕۆمانە.

زاراوە و چەمکی کارەکتەر:

“کەسێتی هاوتای وشەی ە (Kharassein)ئینگلیزییە”(رضا براهني،١٣٦٢:٢٥٠) بەشێوەییەکەی دیار نووسەران و ڕەخنەگرانی فارس، زۆرجار زاراوەی (شخصيت) بەکاردەهێن، کە بەرانبەر بە زاراوەی(شخصية) خۆی دەنوێنێت، لە زمانی عەرەبیدا. هەروەها لە زمانی کوردیدا جگە لە کارەکتەر (کەسایەتی، کەسێتی) پێدەوترێت، بەڵام ئەوەی زیاتر پای خوێنەران ئاشنا و دیار بێت، وشە خواستراوەکەیە.

”کارەکتەر ڕەگەزێکی دیار و گرنگ و پڕ بایەخی نێو دەقی ڕۆمانە. بۆیە ڕەخنەگران و نووسەرانی ڕۆمان بەجدی ئاوڕیان لەم سوژەیە داوەتەوە لە پاڵ ڕەگەزەکاتری ڕۆماندا”(هەردی حەسەن مەولود، عماد شوکور،٢٠٢١:٣٧) بێگومان ڕەگەزەکانی تری ڕۆمان بریتیین لە: شوێن و کات و ڕووداو و گێڕانەوە و …، کە هەموویان پێکەوە کۆشکی ڕۆمان بنیاد دەنێن. هەر ئەوە نییە، کە کارەکتەر لە ڕۆماندا گرنگ خۆی هەبێت، بەڵکو”یەکێکە لە پایە گرنگەکانی چیرۆک و چیرۆکنووسین، هەر لەبەر ئەم هۆکارەش ڕەخنەگران و شارەزایانی بواری چیرۆک، کارەکتەر وەک یەکێک لە گرنگترین توخمەکانی چیرۆک دادەنێن گرنگییەکی

تایبەتی هەیە"(مهسا کمارج،میثم مهاجر، ١٣٩٢:٦٢)

کارەکتەر بنچینەی هەموو گێڕانەوەیەکی وێژەئامێزە و بە یەکێک لە توخمە سەرەکییەکان دادەنرێت لە نووسینەوەی ڕۆماندا. واتا نەبوونی کارەکتەر لە ڕۆمان کێشەیەکی گەورەیە و ئەو دەقە وێژەیە دەخاتە بەردەم پرسیارێکی پڕ گفتوگۆ و ڕەخنەییەوە. چونکە هەر لە ڕێی کارکتەرەوە گفتوگۆ لە نێو ڕۆمانەکاندا دروست دەبن و پانتای و سنووری دەقە پەیتا پەیتا بەرفراوان دەکەن، تەنانەت زۆرێک لە ڕۆماننووسان پەنا دەبەنە بەر کارەکتەرەکان لە گێڕانەوەی ڕووداوەکاندا و پاش لە ڕێگەی زمانێکی وێژەیی بەرزەوە دایدەڕێژن.

"بوونی کارەکتەر لە ڕۆماندا بەندە بەو وشە و ڕستانەی ڕۆماننووس لە چوارچێوەی ڕۆمانەکەدا دەردەبڕێت، چونکە بوونەوەرێکی ئافرێنراوی سەر کاغەزە، ژیانیشی بەندە بەو تێکستەی تێدا بەرهەم هاتووە چونکە لە دەرەوەی تێکستدا بوونی نییە"(عەونی ئەمین عومەر، ٢٠١٥:١٣)واتا نووسەر دروستکەری کارەکتەری ناو ڕۆمانەکەیە و بە کۆتایی هاتنی ڕۆمانەکە، کۆتایی بە ژیانی کارەکتەرەکە دەهێنێت.

دەستنیشانکردنی کارەکتەر پەیوەندی بەو ئەزموونەوە هەیە، ڕۆماننووس لەگەڵ ئەو ڕووداوەکانی ژیانی خۆی و ئەو ڕووداوانەوە هەیە."هەر کاتێک نووسەر کارەکتەرێک هەڵدەبژێرێت یان دروستی دەکات لە سەرەتاوە لەگەڵ ئەو بیرەکانە دەگونجێنێ کە لە هزری خۆیدان و لە ڕێگەی دەقەوە دەریاندەبڕێ، ئەو هزرانەش لە ڕێگەی قسەکردنی ڕاستەوخۆ دەردەبڕێن یان لە ڕێگەی ئەو هەڵسوکەوت و کردارانەی لە دەقەدا دەدەن و لە ڕێگەی ئەو ئەنجامانەی کە لە کۆتایی دەقەکەدا پێی دەگەن"(سەنگەر قادر،٢٠٠٩؛١٧٣)لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا، دەبێت نووسەر زۆر وردبین بێت، لە هەڵبژاردنی تایبەتمەندی کلتووری و نەتەوەیی و کۆمەڵایەتییەکانی کارەکتەرەکان، بە نموونە کە چێرۆکێک بە تام و چێژی کلتوور و نەریتی کوردەواری دەگێڕێتەوە، نابێت کارەکتەرەکان هەڵگری بەها و نەریتی کۆمەڵگەیەکی تر بن.

داڕشتنی کارەکتەر بە دوو شێوەیە، یەکەمیان دەکرێت خەیاڵێت بێت و بەرهەمی بیرەکە و خەیاڵەکانی خودی نووسەر بێت، بۆیە لێرەدا دەکرێت کارەکتەرەکان نامرۆڤبن وەکو ئاژەڵ و جنۆکە و بوونەوەری نادیار، یان ئەو نامرۆڤانە خواستراوی مرۆڤێکی دیاریکراوی ڕۆژانەبن و نووسەر بەهۆی کۆمەڵێک هۆکارەوە نەتوانێت لە ڕێگەی مرۆڤەوە بەرجەستەییان بکات، بەڵکو بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ ئاماژەییان پێبدات. دووەمیان دەکرێت کارەکتەرێکی ڕاستی بێت و

ژیانی ڕۆژنەدا بوونی هەبێت. هەرچەندە کارەکتەرە لە ڕاستییەوە وەرگیرا بێت و پەیوەندی بە واقیعەوە هەبێت، ئەوە نووسەر دەتوانێت بە پێی ئارەزووی خۆی دەستکاری لە کەسایەتییان بکات و هەندێک تایبەتمەندییان لێ زیاد و کەم بکات.

کارەکتەر ڕۆڵ و پێگەی خۆی هەیە لە نێوان ڕۆماندا و" کەسایەتی بە گوێرەی کات و شوێن دەگۆڕێت، ڕۆڵیش دەبینیت لە دروستکردنی شوێن، چونکە شوێن بوونی نابێت، ئەگەر کەسایەتی بوونی نەبێت، ل□ بەر ئەوەی تەواوکەری یەکترن، هەروەها ڕووداویش لە ئەنجامی ئەو کارەی کەسایەتی ڕۆڵی تێدا دەبینێت و دروستی دەکات"(سنوور قادر فەرەج،٢٠١٢:٤٩)لەگەڵ ئەوەشدا ئاساییە هەندێک لە کارەکتەرە لاوەکییەکان گەردوونی ڕۆمانەکە بەشێوەیەکەی کات یان بۆ هەمیشەیی بەجێبهی□□ن، بەڵام کارەکتەری سەرەکی ناکرێت بۆ تەنها ساتێکیش لە ڕووداو و گێڕانەوەکانی نێو چیرۆک و ڕۆمانەکان دابنێت، چونکە هەموو ڕووداوەکان لە دەوری ئەو شاکەسە دەخو□ن□وە.

هەروەها دەکرێت کارەکتەرەکان مر□ق ن□بن، چونکە" مەرج نییە کارەکتەر تەنها مر□ق ب□ت، نووسەر وا هەیە بایەخ بە کەسێتی زیندوو دەدات(سەگ، کەو، پشیلە، کۆتر) یان ڕووەک و درەخت و شتی بێگیان(الجماد)، وەکو درختێ بپەرست□، یان پردێک، یان گیانەوەرێکی میتالۆژی کە بۆ مەبەستی دیاریکراو، تەوزیفیان بکات."(عەبدوڵڵا سەڕاج،٢٠٠٧:١٣) بە هەمان شێوە(حوسێن عارف)ی چیرۆکنووس جەخت لەسەر ئەمە دەکاتەوە و دەڵێت"
هیچ چیرۆکێک بێ کەسانێک نابێت، کە باسیان لێوە دەکات، بەڵام با پێشەکی ئەوە بڵێم مەبەست لە کەسان تەنها ئادەمیزاد نییە، بگرە هەموو گیاندارێک و بگرە بێگیانیش دەگرێتەوە، ئەگەرچی لە ئەنجامدا گیاندار و بێگیانیش بە پێوەندی لەگەڵ ئادەمیزادا باس دەکرێن.
چونکە هیچ ئادەمییەکیش لە چێرۆکەکەدا لە ئارا نەبێت
خۆ ئەوەی باس لە گیاندار و بێگیانەکانی تر دەکا نووسەرەکەییە، هەر ئادەمییە و هەر زادەی بیر و هۆش و نەستی و هەستی ئەوە، دادڕێژێتە سەر کاغەزی سپی و دەبێ بەو چێرۆکە."(حسێن عارف،٢٠١١:٢٦٥)کەواتە ڕۆمانووس دەتوانێت گەڵێک تایبەتمەندی مرۆڤانەیان تێدا بەرجەستە بکات، بە شێوەیەک تایبەتمەندی ئەو ئاژەڵ و بونەوەرانە، لەگەڵ تایبەتمەندی مرۆڤدا بتوانێت ش□و□ڤ□ بکرێت و سەر لە خوێنەر نەشێوێنێت، بۆ نموونە؛ کە وتراو کۆتر و کەروێشک خوێنەر بزانێت هێمایە بۆ قوربانی و بێدەسەڵاتبوون و کە وترا ڕێوی بزانرێت ئاماژەییە بۆ فێڵکردن و فریودان.

“بەشێوەیەکی گشتی، دەکرێ چەمکی کەسێتی لەوەدا کورت بکەینەوە، کە: بریتییە لە سەرجەم ئەو ڕەمەك و حەز و ئارەزوو و ڕەوشت و ڕەفتار و هەڵوێستە جیاجیایانەی کە لە ڕووی چۆنایەتی و چەندایەتییەوە بەشێوە ماددیی یان مەعنەوییەکەی، تاکەسی پێ دەناسرێتەوە، ئەمەش بە پێی جیاوازیی هەڵوێستە مرۆییەکان و بە پێی کات و شوێنەکان گۆڕانی بەسەردا دێت”(ئاری عوسمان خەیات،٢٠١٨:١٨)

کارەکتەرەکانی ڕۆمانەکە:

ڕۆمانی (ژنێک بەسەر مەنارەوە) یەکێکە لە بەرھەمە دیار و بەرچاوەکانی نووسەری ناوبراو. ڕووداوەکانی نێو ڕۆمانەکە، تەواو ڕەنگدانەوەی کۆمەڵگەی کوردین و بەشێکن لەو ستەم و نادادیانەی بەرانبەر بە ژن و ئاژەڵ دەکرێت. ڕۆمانەکە سێ کەسێتی سەرەکی لە خۆ دەگرێت، کە ئەمانەی خوارەوەن:

١.شادی: کەسێتی سەرەکی و پاڵەوانی ڕۆمانەکەیە و لە ھەمان کاتدا قوربانییە، واتا لەسەرەتاوە ڕۆڵی قوربانی دەگێڕێت، چونکە لایەنە بەھرام خاڵەزاییەوە پەردەی کچێنی لە دەست دەدات و پاشان بەھرام بێباکانە پشتی تێدەکات. لە قۆناغی دواتردا، لەبەر ئەوەی بەرانبەر بەو ھێز و دەسەڵاتەی پیاو دەوستێتەوە لە کۆمەڵگەدا، کە ھەموویان دەیانەوێت ئەو منارە بروخێنن، وەک پاڵەوانێک دەردەکەوێت.

٢.بەھرام: خاڵەزای شادییە و وێنەی نێری بێباک و ھەوەسبازی نێو کۆمەڵگەی کوردییە. بەھرام دوای ئەوە شادی لە کچەوە دەکات بە ژن، بەھۆی ھەڵەیەکی ھەرزەکارییەوە، کە دووچاری ھەردووکیان دەبێت، بە ئەوەی گوێ بدات بەوەی کە نەمامێکی چاوەڕوانی ڕواندووە، لە خاکی پڕ وشکەڵان و قەیرانی سۆزدا بەجێدەھێڵێت و کۆچ دەکات بەرەو ئەوروپا. دوای ماوەیەک مانەوەی لە ھاندەران، دەگەڕێتەوە، بەڵام پاش چی؟! ھاتنەوەیەک کە تامی نامۆیی لە دێت و تفی چاوەڕوانی لە دەمی ئەڤیندا دەمێکە وەکو کانییەکەی مردوو وشکی کردووە.

٣.ھەمەر: پیاوێکی بە تەمەن و شۆڕشگێڕێکی جەربەزە و دەست بە چەکی سەردەمی خۆی بووە. بەڵام ئەم کەسێتییە، لە کۆندا ئەو کاتانەی لە شاخ بووە، ژەھرخوارد کراوە. ئەم پیاوە بەتەمەن دەکەوێتە داوی خۆشەویستی (شادی)یەوە، بەڵام خۆشەویستییەکی پاک و بێگەرد، ھەربۆیە (ھەمەر) نموونەی پیاو عاشق و ڕاستگۆ و نھێنیپارێزە، چونکە ئەو دەمەی شادی ڕاستییەکانی بۆ ڕوون دەکات و پێ دەڵێت ئەو کچ نییە و ژنە, سەرەڕای ئەوەش ھەر ڕازی دەبێت و ئامادەییە

هاوسەرگیری لەگەڵدا بکات.

٥. پەری: ئەم کەسایەتییە، خوشکی بچووکی (شادی)یە و کەمترین ڕۆڵی هەیە، لە چاو کەسایەتییەکانی تر. زۆرتر لە سەرەتای ڕۆمانەکەدا دەردەکەوێت.

کورتەی ڕۆمانەکە:

کچێک بە ناوی (شادی)یەوە بەهۆی هەڵەیەکی سەردەمی هەرزەکارییەوە پەردەی کچێنی لە دەستدەدات و ئەوەی کەسەی کە پەردەی کچێنی پێ لە دەستداوە، (بەهرام)ی خاڵۆزایەتی و بە هەر هۆکارێک بێت، ئامادە نییە هاوسەرگیری بکات، پاش ئەم ڕووداوە، ئیتر (شادی) لە نێو دۆزەختێکی تەژی لە توانج و قسە بە هەڵبەستن و بوختان بە کردن بەڕێ دەکات، ژیانێک، کە مردن سەدکەڕەت لەو بە بەزەییتر و بەسۆزترە. (شادی) بە هەڵهاتن لەو برینە هەمیشەیی و نەبڕاوەکەی، جار ناجارێک بە بیانووی میزپێکردنەوە دەستی (پەری) خوشکی دەگرت و لە چەڵاونییەکدا، تێر دەگریا و بەزەیی بە چارەنووسی خۆی دەهاتەوە. هەروەها بە ناچاری بە ئەوەی هەندێک لە خەم و شکستەکانی بڕەوێنێتەوە، پەنای بردە بەر وێنەکێشان و وێنەی هەموو ئەو پەپوولە و باڵدارانەی دەکێشا، کە بە دەستی بەهرام و ڕاوچییەکانیتر ڕاو دەکران. هەر بۆیە هەندێکجار هونەر دەبێتە دەرچەکەیەک بۆ بەرەڵابوونی خەم و ئازارە پەنگخواردووەکانی مرۆقی هونەرمەند؛ (شادی) هەمیشە وێنەی ئەو پەپوولە و مەلانەی دەکێشا و سوودی لە ئەزموونە ئازاراوییەکانی خۆی وەردەگرت و برینی خۆی لە نێو برینی باڵندە پێکراوەکان دەدۆزییەوە و دەیکردن بە تابلۆ.

دوای چەند ساڵێک مانەوە لە نێو گۆشەی تەنیایی و کولانەوەی دەروون و دادوبێدادی کپ و بێسرووە و ناڵەی نەبیستراودا، دوای ئەو هەموو خولانەوە لە بۆشایی بێئومیدی و تاریکی چارەنووسدا، (هەمەر) وەک فریشتییەکی ڕزگاکەر پەتی خۆشەویستی شۆڕ دەکات و (شادی) لە دۆڵی تاریکی و شکست و بێکەسیدا دەکێشنێتە سەرەوە و دەیگەرێتە خۆی و بەڵێنی پێ دەدات، ئەم نهێنییە لە سینەیدا نقووم بکات بۆ هەتاهەتایە. تاکە هۆکار وایکردبێت کە (هەمەر) بە (شادی)ڕازی بێت و هاوسەرگیری لەگەڵدا بکات، خۆشەویستییە. هەر وەک هەمەر خۆی دەڵێت: (عەفووم کە خودا شاهیدو خۆشەویستی ئەوەم پێ دەکات) لێرەدا، گەورەی و مەزنی خۆشەویستی دەردەکەوێت، کە دەتوانێت مرۆڤێك لە مردن و ئابڕووچوو ڕزگار بکات. (هەمەر) کە پێشمەرگەیەکی دیرێنی سەردەمی شاخ بوو، کاتی خۆی ژەهرخوارد کرا بوو، ئەم ژەهرە

کوشندەییە، بە تەواوی لە جەستەیدا بڵاوبوویەوە و پزیشکەکان، پێیان ڕاگەیاند بوو، کە چارەسەری نییە. پاش ماوەیەک (هەمەر) دەمرێت و (شادی) بە تاقی تەنیا لەو حەسارە گەورەیەدا دەمێنێتەوە و شادی بە هێزیکی ژنانەوە، بەرانبەر ئەو هەموو شەقە و دەوڵەت و دەسەڵاتەوە دەوەستێتەوە و شەڕی ڕووخان و نەڕووخانی ئەو مەنارەییە دەکات، بەڵام لە کۆتاییدا، لەم شەڕەدا شکست دەهێنێت و دەکەوێتە ژێر زبر و زلە و زنجیری نەیارەکانیی.

پێویستە ئەوەش زیاد بکەین، کە ڕۆماننووس لە کۆتایی ڕۆمانەکەیدا ئاماژەی بە ماوەی نووسینەکە کردووە، کە لە نێو ساڵانی(٢٠٠٥-٢٠١٠) ڕۆمانەکەی نووسیوەتەوە، واتا ماوەی نووسینەکەی پێنج ساڵی خایاندووە.

قوربانی و قوربانیدانی کارەکتەرەکان لە (ڕۆمانی ژنێک بەسەر منارەوە):

قوربانیدان بەشێکی دانەبڕاو لە مێژووی کۆمەڵگەکانی جیهاندا، بە تایبەتی ئەو کۆمەڵگانەی کە قوربانی دەستی سەرکوتکردن و داگیرکاری بوونەتەوە، چونکە کۆمەڵێ کەسانێک لەو کۆمەڵگەیانەدا، لوتبەلوتی ئەو داگیرکارییە وەستاونەتەوە و قوربانییان داوە لە پێناویدا، لە ئەنجامدا هەم خۆیان دەکەنە قوربانی، هەم دەوربەرییان، بەتایبەتی خێزانەکانیان، چونکە هەمیشە دژەشۆڕشەکان، بە توانەوەی شۆڕشەکان خێزانەکانی شۆڕشگێڕەکان وەکو قەڵغانێک بەکاردەهێنن.

جگە لەمەش، کۆمەڵێک نەریت و کلتووری چەوت و خراپ هەن لە نێو کۆمەڵگەدا، کە تاکی یاخی یان ئەو تاکەی خووی یاخیبوون لە گیانی دایە، هەوڵ دەدات، ئەو نەریتە خراپ و زیانبەخشە کاڵ بکاتەوە، کە زۆرێک لە تاکەکانی کۆمەڵگە لەسەری ڕێککەوتووە، جا لەم دۆخەدا تاکی یاخی هەڵوێست وەردەگرێت و دژی ئەو نەریتە دەوەستێتەوە و بۆچوونەکانی دەردەبڕێت، لە بەرانبەر ئەمەشدا، لەبەر ئەوەی کۆمەڵگە ڕەزامەند نابن نەو بۆچوونانەی کە کەسی یاخی بە نێو کۆمەڵگەدا بڵاوی دەکاتەوە، دووچاری سزای کۆمەڵگە دەبێتەوە و دەبێت بە قوربانی بۆچوونە جیاوازەکانی.

زۆرێک تاکەکانی کۆمەڵگەی کوردییدا، هەمیشە ڕۆڵی قوربانییان بینیوە، چ لە ژێر کاریگەری کۆمەڵگەدا، یان لە ژێر کاریگەری زبروزەنگی بێگانەدا بێت. لە هەندێک کۆمەڵگەدا، بەهێزی و بێهێزی ڕۆڵ دەبینێت لە قوربانیبوون، واتا ئەو کەسەی خاوەن پێگە و توانا

و هێزێکی کەم و لاواز بێت، دەکرێت لە بچووکترین دەرفەتدا بکرێت بە قوربانیی. لە کۆمەڵگەی ئێمەش، ژن بەهۆی ئەو پێگە لاوازەوە پێی دراوە، هەمیشە ڕۆڵی قوربانی بینیوە. (شادی)یش وەک هەندێک نموونەی قوربانی ژن دەردەکەوێت لە ڕۆمانەکەدا، چونکە هەمیشە وەک نێچیرێک سەیر دەکرێت لەلایەن نێرەکانەوە, بە تایبەتی ئەو دەمەی (هەمەر) لەسەر جێگەیە و هاوڕێیانی سەردەمی شاخی دێنە سەردانی هەمەر و بە چاوێکی هەوەسبازانەوە لێی دەڕوانن، کەواتە (هەمەر) لەبەر لاوازبوونی پێگەکەی لە سەردەمی شاخ و شۆڕشەوە ژەهرخوار کراوە. هەروەها(بەهرام)یش بە خۆی قوربانی ئەو دۆخ سیاسییە بوو، کە لەو ماوەیەدا هاتە پێشەوە و بەهۆی بەدەسەڵاتی ونەبوونی توانایی گۆڕانکاری کەچی کرد. بەشێوەیەکی گشتی دەتوانین قوربانییەکان لەم چەن خاڵەی خوارەوە ڕوون بکەینەوە:

١.ژن وەکو قوربانی:

“ژن وەکو یەکێک لەو بونەوەرە کۆمەڵایەتییە گرنگانەی، کە بەدرێژایی مێژوو زیاتر لە پیاو جێگای مشتومڕە لە ڕووی جیاوازی و ڕۆڵە کۆمەڵایەتییەکان و لەلایەکەی دیکەش ئافرەت دەبێت پێکهاتەیەکی جیاواز لە کۆمەڵ، لەوانە قەیرە کچ و بێوەژن، کە هەریەک لەوانە وێنەی جۆری تێڕامان و دیدی جیاوازی پێویستە، زیاتر لە پێکهاتە و توێژەکانی تری مرۆڤ”(هەڵمەت بایز ڕەسوول،٢٠١٢:١٩٩)
هەر لەبەر ئەم گرنگیدانەیە چەمکی فیمنێزم وەک چەمکێکی ڕزگارکەری ئافرەت خۆی ناساند و هاتە پێشەوە. ئەم چەمکە بە مەبەستی”جەختکردن لەسەر دیاردەی شوێنەواری بن دەستی ژن لە کۆمەڵگەدا و ئەو جیاوازییەی کە ژنان لە بەرژەوەندی خۆیان لەگەڵی بەرانبەر دەکرێتەوە. دەکرێ وا دابنێین کە تەواوی چەشنەکانی فیمینزم مەبەستی کەمکردنەوەی ئەو جیاوازیانەیە و لە ئاکامدا زاڵبوون بەسەریدا, خوازیاری گۆڕانکاری گەلێ لە سیستەمی کۆمەڵایەتی، ئابووری، ڕامیاری و کەلتووری دایە”(عەباس ساڵح عەبدوڵڵا،٢٠٠٧:٤٦)

لە ڕابردوودا تاڕادەیەک ژن لە کۆمەڵگەی کوردیدا ڕۆڵی قوربانی دەگێڕا.” چونکە ئێمە لەو باوەڕەداین، کە ژن لە کۆمەڵگەی کوردیدا ڕۆڵی نەرێنی هەیە، بەداخەوە ئێمەش بەهۆی کۆمەڵێ کاریگەری ناکوردییەوە, کە لە بنەڕەتدا لە شارستانییەت و گەلانی ترەوە سەرچاوەی گرتووە، دیارە ئێمەش بەهۆی هاوسێتی نێوان ئەو نەتەوانەیە”(د. بەدرخان السندي،١١٧،٢٠٠٢).دیارە (شادی)ش وەک قوربانی دەستی کۆمەڵگە و قوربانی دەستی خاڵۆزاکەی کە بە چێژ وئارەزوویەکی کاتی بە ژنی کرد، یەکێکە لە دیارترین کارەکتەرەکان

کە ڕۆڵی قوربانی بینیوە، (شادی) لەم ڕۆمانەدا، بە سێ قوناغدا تێپەڕیوە: کچێتی و ژنێتی و بێوەژنی. پێش ئەوەی پەردەی کچێنی لە دەستبدات لەلایەن (بەهرام) خاڵۆزاییوە کرا بە ژن، هەروەها بە هاوسەرگیریکردن لەگەڵ هۆمەر و پاش ماوەیەک لە مردنی هۆمەر بێوەژن دەکەوێت. (شێرزاد حەسەن) لەم ڕۆمانەدا، دەیەوێت ئەوەمان پێبڵێت:(تەنها ئەوە نییە ئافرەتی کورد لە قۆناغێکی تەمەندا داماو و قوربانییە، بەڵکو دەکرێت لە هەموو قۆناغەکاندا ڕۆڵی قوربانی بگێرێت). چونکە کۆمەڵگەی کوردی خاوەنی لەبارترین کەشوهەوایە بۆ دروستکردنی قوربانی و کەوتنە ژێر خۆڵوخاشاکی ئەوانی ترەوە.

٢.گەنج و لاو وەکو قوربانی:

“دیاردەی کۆچکردن یەکێکە لەو دیاردە دێرینانەی کە بە درێژایی سەدەکان لە کۆم□□گ□ا جۆراوجۆرەکانی مرۆڤایەتییدا لەگەڵ مرۆڤدا بەردەوام بووە. جۆرێکە لە چالاکی س□روشتی مرۆڤ لە کۆنەوە و دەگەڕێتەوە بۆ چەندین هۆکار، لەوانە سیاسی، ئابووری ، هۆکاری ئایینی، ئاسایش، زانستی، یان بەهۆی ململانێی تائیفی، ئەو، لە کاتی کردەی تیرۆر، یان کەمکردنەوەی ئێمە، پەیوەندی بە هەڵاتن، ململانێ، شەڕ، کارەساتی سروشتی، دروستکراوی مرۆڤ، ستەم، ستەم و دڕندەیی هەیە.”(ا د جبار علي جمال الدين،٢٠٢١:١٦٥). زۆرجار دۆخێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی دێتە پێشەوە، وا لە گەنجان دەکات کۆچ بکەن بۆ دەرەوەی وڵات. (بەهرام)یش، قوربانی ئەو دۆخە ڕامیارییە بوو، کە لەو سەردەمدا هاتە پێشەوە و زۆرێک لە گەنجانی کورد ملییان نا بە ڕێگەی کۆچەوە و لە هەواری بێکەسی و نامۆیدا گیرسانەوە. کەواتە جگە لەوەی (بەهرام) (شادی) کردۆتە قوربانی، لە هەمان کاتدا خۆی قوربانی ئەو باردۆخێک خراپتر بووە. ئەمەش بەڵگەی ئەوەیە زۆرێک لەو کەسانەی لە کۆمەڵگەی کوردییدا دەوروب□رەکانیان دەکەن قوربانی، بەهۆی نائاگایی و ساویلکەییانەوە، بۆ نموونە لە بابەتی دوژمنداریدا ئەندامی خێزانێک دەکوژرێت بە هەر هۆکارێک بێت، ئەو خێزانەش لە تۆڵەکردنەوە خۆیاندا، ئەندامی خێزانەکەی تر دەکوژن، کە ڕەنگە هیچ پەیوەندی بەو تاوانەوە نەبێت.

ئەمەش ئەوە دەسەلمێنێت، کە پاڵنەری کۆمەڵایەتییەکان زیاتر کاریگەرییان لە بونیادنانی کەسێتی قوربانی هەیە، وەکو لە هۆکارە خودییەکان. بێگومان هەر دۆخە کۆمەڵایەتی و سیاسییە بووە، کە بەهرامی ناچار کردووە کۆچ بکات، نەک بۆ ئارەزوو و هەوەسی خۆی کۆچی کرد بێت.

٣.قوربانی دەستی شۆڕش:

کەم نووسەر هەیە وەک (شەرزاد حەسەن)لە دونیای نووسیندا ئەوەنە خۆڕاگر و بێباک بێت بەرانبەر بە سیاسییەکانی وڵاتەکەی و لەیان سە نەکاتەوە.وەکو نووسەر خۆی دەڵێت” هەمیشە وابووە کە نووسەری کورد لەبەردەم دەسەڵاتی سیاسیدا خۆی بچووک بینیتەوە، لەت و پەت بوونی هەر پابەستی عەقڵی خێلەکی یە، حیزبیش لەرێ هەمان پێکهاتەی خێڵە، ڕۆشنبیری نەیوێراوە بە تەنها لە دەرەوەی خێڵ بە تەنیا لەسەر پێی خۆی بوەستێ، هەمیشە لەبەردەم سیاسی دا پاشکۆ و شەرمن بووە”(هیوا قادر،٢٠٠٢:٣٣)

شۆڕش لە ئاستی نەتەوەیی و ڕامیاریدا، ڕابوونەکە یان هەستانەکە کە بەرانبەر بە دەسەڵاتێکی داگیرکەر یان دەسەڵاتێکی خۆسەپێن دەیکەن. ئەو کەسانەی کە شۆڕش دەکەن، پێیاندەوترێت شۆڕشگێر، لە هەمان کاتدا قوربانیدەرن، چونکە قوربانی دەدەن لە پێناو ئازادییەک کە پێویست بە کۆمەڵگو و نەتەوەکەیان هەبێت. لەم ڕۆمانەدا (هەمەر) وێنەی قوربانی نەتەوایەتی و دروشمە فریودەرکانی سەردەمی شاخ و شۆڕش و شکۆمەندی و شەڕەفە، چونکە ئەو هەر لەوەدا ژەهرخوار کراوە لە ڕاستیدا، ڕۆمانەکە بازنەیەکە لە دەوری قوربانی و قوربانیدا دەخوڵێتەوە، تەنانەت پەپوولە و مەلە کوژراوەکانیش قوربانی دەستی ڕاوکردنن و لە هەمان کاتدا، مەنارەکەش وەک شوێنەوارێک قوربانی دەستی ئەو پشتگوێخستن و نۆژەن نەکردنەوەیە، کە دووچار بۆتەوە.

ئەنجامی توێژینەوەکە:

١.لە باسکردنی بابەتی یەکەمدا، گەیشتین بەو ئەنجامەی کە کارەکتەر ڕۆڵ و گرنگییەکە بە ئەندازەی هەیە لە بونیادی ڕۆماندا، بە جۆرێک هیچ ڕۆمانێک بەردەر نییە، لە بوونی کارەکتەر.

٢.لەم توێژینەوەدا، گەیشتین بەوەی بەهۆی ئەو ئەزموونە خراپەی ڕۆماننووس لەگەڵ کۆمەڵگەی کوردییدا هەیەتی و ڕەچاوی ژیانی پڕ ناهەمواری کردووە، تایبەتمەندییەکەی قوربانی داوەتە پاڵ سەرجەم کارەکتەرەکان.

سەرچاوەکان:

١.هەردی حەسەن مولود، عماد شوکور محمود، ٢٠٢١، بنیاتی کارەکتەر لە چیرۆکی(کوتری سپی)ی فرات جەواهیری و ڕۆمانی(بووە کوێر)ی سادق هیدایەت، Journal of the University of Garmian 8 (1), 2021.

٢.عەونی ئەمین عومەر،٢٠١٥، بنیاتی کارەکتەر لە دوو ڕۆمانی (فەرهاد پیرباڵ) بە نموونەی(مولازم موحسین و شتی تریش)و(هۆتیل ئەوروپا) نامەی ماستەر، زانکۆی سەڵاحەدین، هەولێر.

٣.عەبدوڵڵا سەڕاج،٢٠٠٧، بەرەو ئاستانەی ڕۆمان و گەشەنگیاکان،چاپی یەکەم دەزگا و پەخشی سەردەم، هەولێر.

٤.سەنگەر قادر شێخ محەمەدحاجی،٢٠٠٩، بنیاتی گێڕانەوە لە داستانی(مەم و زین)ی ئەحمەدی خانی و ڕۆمانی(شاری مۆسیقا سیپییەکان)ی بەختیار عەلی دا، چاپی یەکەم، دەزگای چاپی موکریانی، دهۆك.

٥.هیوا قادر،٢٠٠٢، «ئەو پیاوەی لە توڕەشیدا جوانە»گفتوگۆ لەگەڵ شەرزاد حەسەن، چاپی یەکەم گۆڤاری ڕەهەند، ستۆکهۆڵم.

٦.هەڵمەت بایز ڕەسووڵ،٢٠١٢، ڕەهەندی دەروونی لە چیرۆکەکانی شەرزاد حەسەندا،چاپی یەکەم، دەزگای چاپی موکریانی، هەولێر.

٧.سنوور قادر فەرەج، ٢٠١٢تەکنیک لە کۆمەڵە چیرۆکی گوڵی ڕەشی شەرزاد حەسەندا، نامەی ماستەر، زانکۆی سلێمانی.

٨.حسێن عارف، ٢٠١١نووسینەکانم لە بواری ڕەخنە و لێکۆڵینەوەدا،چاپی یەکەم چاپخانەی ئاراس، هەولێر.

٩.شەرزاد حەسەن، ٢٠١٥، ژنێک بەسەر منارەوە، چاپی یەکەم چاپەمەندی مانگ، بانە.

١٠.ئاری عوسمان خەیات،٢٠١٩، ڕوانگەی ڕەخنە و ڕوانینی تێوریی، هەولێر

سەرچاوە عەرەبییەکان

١. م.د. جبار علي جمال الدين، ٢٠٢١،الهجرة الدولية وآثارها على العراق،كلية العلوم السياسية/ جامعة الكوفة

٢.د.بدرخان سندي، ٢٠٠٢، المجتمع الكردي،مطبعة الاولى، منشورات ئاراس، هەولێر.

سەرچاوە فارسییەکان

١. مهسا کمارج، میثم مهاجر، ١٣٩٦شخصیت پردازی در داستان فرود،

فصلنامهی تخصصی تحلیل و نقد متون زبان و ادبیات فارسی.

۲.رضا براهنی،۱۳٦۸،قصە نویسی، چاپ چهارم, تهران.

بـــا ڕێگەنەدەیــن تەرۆرکردنــی خواناس وەک تاوانەکانی ڕابردوو بێـــدەنگی لێ بکرێــــت.. گۆران هەڵ□ بجەیی

لەدوای ڕاپ□ینەوە و تا ئەمڕۆ ڕشتنی خوێنی مرۆڤە بێ تاوانەکان لەژێر پاساوی جۆراوجۆردا بەردەوامە،هاوکات هەڕەشەو سوکایەتی و لێسەندنەوەی مافی ڕادەربڕین لە زۆرێک لە ڕووناکبیران و ژنانی چالاکوانی کۆمەڵگەی مەدەنی درێژەی هەیە.
ڕەوشەکە ڕۆژ لەدوای ڕۆژ بەرەو خراپتـــرو مەترســـیدارتر دەڕوات ،بەجۆرێک هیچ ئاسۆیەک بۆ باشبوون یا بەلای کەمەوە کەمبوونەوەی تووندووتیژی بەدی ناکرێت.گەر ڕەوشەکە بەم جۆرە بەردەوام بێت ئەوە دۆزەخێک بەڕێوەیە کە بەئاسانی هەست بە سەرەتاکەی دەکرێت.
هۆکـاری ئەم ڕەوشە مەترسـیدارە دەگەڕێتەوە بۆ گەشەکردنـی خێـرای ڕەوتی تووندڕەوی ئیسلامی و باڵادەستی حیزب وگرووپ و مەلاو کەسە تووندــڕەو و تەرۆریستــەکان لە نێـو کۆمەڵگـادا. ئەم ئیسلامیـانە بەجۆرێـک کۆنترۆڵـی کۆمەڵگایــان کــردوە کە هەر کـارێک جـوڵەیەک چـالاکیەکی مەدەنــی بەدڵیــان نەبێــت بەئاســانی ڕێگـری لێـدەکەن و شاڵاوێکی بەربڵاوی میدیایش دەکەنە سەر خاوەنەکانیان.
لە بەرامبەردا سوپـایەک لە گەنجـی توونــدڕەو و مێشـک ڕەقیــان پەروەردەکردوە و بەریان داونەتە گیانی خەڵک .هەندێک لەو مەلایانە[بە نموونەی مەلا هەڵۆ،مەلا عەبدول لەتیف سەلەفی،مەلا مەزهەر و مەلا عــادل و چەنـدین مەلای تــر]بەردەوام ژەهــر دەڕژن و گەنجەکـانی بەردەستیان هاندەدەن بۆ ئەنجامدانی دژیاتی و تاوان .
لەهەر کیان و دەوڵەتێدا گەر یاسا غایب بوو، ئەودەمە گروپ و تاقمی دەرەوەی دەسەڵات و یاسا سەرهەڵدەدەن و بۆشاییەکە ل□ بەرژەوەندی

خۆیان پێدەکەنەوە و ئەجندای خۆیان دەسەپێنن. لە مێژە گووتوومەو ئێستەش دووبارەی دەکەمەوە کە لە مێژە ڕێکەوتنێکی واژۆنەکراو لە نێوان دەسەڵاتی کوردی[یەکێتی و پارتی] لەلایەک و ڕەوت و حیزب و بانگخوازە تووندڕەوەکان لەلایەکی تر لە هەرێم ئەنجامدراوە، ناوەڕۆکی ڕێکەوتنەکە ئەوەیە ،کۆمەڵگاو شەقام بە ئیسلامیەکان ،دەسەڵات و پارەش بە یەکێتی و پارتی.

ئەم ڕێکەوتنە دەڵێت هەرلایەک چی دەکات ئازادە ،بەمەرجێک تووخنی کاروبەرژەوەندی یەکتر نەکەون ،جا تا ئێستا بەو جۆرە بەڕێوە چووە ،ئیسلامیەکان لە تاوان و ناعەدالەتی و دزی و گەندەڵی جوت حیزب بێدەنگن و مەش میوانیان نیە،[گەر تاک و ترا مەلایەک لەوبارەوە قسەی کردبێت و پشتگیری خەڵکی کردێت ،ئەوە گەر لەنێونەبرابێت بەدڵنیاییەوە لە ئەرکەکەی دوورخراوەتەوە بێ دەنگ کراوە].لە بەرامبەردا پارتی و یەکێتیش هیچ کردەو هەڵوێستێکیان نیشان نەداوە و نایدەن بەرامبەر بە چالاکی و ڕەفتاری ئیسلامیەکان بەهەموو ڕەوت و ڕەنگەکانیانەوە . هەندێک جار ئەم هاوپەیمانیە لە کۆبوونەو دیداری سەرانی دەسەڵات و سومبوڵی ئەو ڕەوتە تووندڕەوانە بەرجەستەدە بێت.

ئەم بێدەنگی و خەمساردیەی دەسەڵات وای کردوە تاوانی کووشتنی ڕەگەزی مێینە بەپاساوی شەرەف بەهاندانی ئەم مەلاتووندڕەوانە بەردەوام لەهەڵکشاندا بێت،هاوکات پانتایی ڕادەربڕین و باسکردنی ژیانی مەدەنیەت بەرتەسک بکرێتەوە.

دەمێک ژنێک کچێک خوشکێک لە لایەن کەسە نزیکاەکانیەوە بەشێوەیەکی دڕندانە دەکوژرێت، زۆر جار تاوانبار لای سەرانی هەردووحیزب داڵدەدەدرێت،پاشان هەر داڵدەدەر لەژێر فشارو هەڕەشەدا هەوڵی چارەسەر بەڕێگەی سوڵحی عەشایەری دەدات، خۆگەر لەژێر فشاری ئازادیخوازاندا ڕادەستی دادگا بکرێت، ئەو دەمە بەفشاری سیاسیەکان ئازاد دەکرێت یاخود حوکمێکی سوکی دەدەن و پاش بەسەربردنی ماوەیەک ئازاد دەکرێت.

ئەم دۆخە وای کردوە دەستی تاوانباران ئاوەڵابێت و تاوانیش لە هەڵکشاندا بێت. خۆگەر دەسەڵاتداران دەستنەخەنە نێوکاری دادگاکانەوە،هاوکات دادگاکانیش بەپێی یاسا نێو دەوڵەتیەکان تاوانباران سزای قورس بدەن ، ئەو دەمە کەسێکە بێر لە ئەنجامدانی تاوانەکەی بیر لەسزاقورسەکەی دەکاتەوە،بەڵام بەهۆی زەمینەلەبارەوە و بێدەنگی دەسەڵاتداران و لاوازی ڕۆڵی داگاکان، ئەم تاوانانە بەردەوام دەبێت.

ئەز دڵنیام یەکێتی و پارتی بەدادگا خەڵکیان بەنهێنی لەسێدارە داوە کە لەوانەیە مەترسیان بۆ سەر بەرژەوەندی حیزبەکانیان

هەبووبێت، لەوبارەوە نمونەم لای□ ب□ام ئێرە شوێنی باسکردنی نیە. دەی با بۆ چاوترساندن و ڕێگەگرتن لەتاوانی کووشتنی بەناهەق یەک دوو قاتل لەسێدارە بدەن و لەمیدیاکاندا ئاماژەی پێ بدەن،دڵنیام ئەودەمە ڕێژەی تاوانی کووشتنی مێینە گەر نەمێنێت بەدڵنیاییەوە زۆر دەگمەن دەبێت .
ک‍ووشتنی خوان‍اس دوا ت‍اوان ن‍ابێت کە تووندڕەوێکی تەرۆریست‍ی پەروەردەی دەس‍تی مەلاهەڵۆ ئەنجامی داوە،ئەو ت‍اوانەی کۆمەڵگ‍ای ڕانەچڵەکاند و جگە لە توێژێکی ڕۆشبیر کە ئیدانەیان کرد ،لەلایەن زۆرینەوە بەئاسایی وەرگی‍را،لەوە خراپتریش ز□ر□□ک لەهاوڵاتی‍ان خۆشحاڵی‍ان دەربڕی و بەئ‍اشکرا لەس‍ۆشیال مید‍یاوە دەس‍تخۆشیان لەتاوانبار کرد.
لەڕابردوودا ژمارەیەکی زۆر تاوانی کووشتن بەهاندانی وەکیلەکانی خ‍وا لەس‍ەر زەوی ئەنجام‍دراون ،پ‍اش هەر ت‍اوانێک بۆ چەن‍دڕۆژیک میدیاکانیان پێوە خەریک کردوە، داوای سزای توون‍د بۆتاوانبار کراوە،ئیدی پاش ماوەیەک بەسوڵحی عەشایەری یا بەسوکە سزایەک کۆتایی بە مەسەلەکە هێنراوە و باسەکە ساردبووەتەوە ،لەئاکامدا لەبیرکراوەتەوە و تاوانباریش وەک هیچ ڕووینەدابێت ژیانی ئاسایی خۆی بەڕێ کردوە.
ئەوەی جێگەی س‍ەرسووڕمانە زۆربەی تاوانب‍اران نەک پەشیمانی‍ان دەرنەبڕی‍وە بەڵک‍و بەئ‍اشکرا شانازی‍ان بەو ت‍اوانەوە ک‍ردوە، بەنمونەی بکوژی ماریاو خواناس و چەندینی تر . جابۆئەوەی تاوانی کوشتنی خواناس وەک تاوانەکانی ڕابردوو لەیاد نەکرێت ،بۆئەوەی ببێتە وێس‍تگەیەکی ڕاوەس‍تان وڕام‍ان و هەڵوێس‍ت وەرگرت‍ن لەمەڕ ت‍اوانی ک‍ووشتن ، گ‍رنگەو زۆری‍ش پێویست‍ە ئەم ت‍اوانە بەگەرم‍ی بمێنێت،فشار بۆسەردەسەڵات زیاد بکرێت،سنوورێک بۆ مەلاتووندڕەوەکان دابنرێت،بەدواچ‍وونی بۆ بکرێ‍ت،دوای تووندترین س‍زا بۆ بک‍ووژ و هاندەری بکوژ بکرێت کە مەلاهەڵۆیە.

ئ□□ران .. راپەڕینێکی ب□ه□□زتر

ل دسا تی دیکتاتری!..
عبدولحمان گورکی

هرچند راپین ل واتکی ژر دسا تی دیکتاتریت، رووبووبوونوکی نایکسانی نوان ئم دوو هزی، بام ل کتاییدا سرکوتن ب گل و رووخاندنی دیکتاتریت مسگر و بمشتوم. خکی ئران ل راپینی سای رابردوو (نا) یکی گوریان بسر تواوتی رژیمی ئراندا نووسی!
ئستا ل سروبندی هنگاوکی مژوویی و چارنووسسازداین ک دتوان راپینی جماوری خکی ئران ل دژی دیکتاتریتی مزهبی ب ئنجام بگینت! ئوش وک هنگاوک ک دوری یکلاییکروی هی ل گیاندنی خکی ئران ب ئاواتی لمژینکانی، واتا روخاندنی رژمی دیکتاتریتی مزهبی ل ئران و دامزراندنی دسا تکی نیشتمانی و جماوری و دیموکراتیک، ک خی نموونیک ل درووشمی (دکرت و دب) و کشانی هی کتایی بسر ناباوی و تلیسمی جراوجری کنپرستی و کلنیالیستی لم ناوچی ل گی زویدا.
رژئاوابوونی پیلانگیکان!
هموو جیهان ب چاوی خیان بینیان ک رگچاری کنپستی و کلنیالیستی، ک (بدیلی ساخت و دستکرد)، درهاویشتکیتی، جاریکیتر ل روتی راپینی خکی ئراندا دااندی و ل گپانک درچوو. لبر ئوی ن ب گل بوو و ن هقواوی جماور بوو و هر ل بنتدا، جاریکیتر ل هشتو و سپاندنی دیکتاتریت ک ل لاین خکی ئرانو ب نفرت کراو!
درکوتنی چارسر!
ئوی ل روتی راپینی ئمدوایی خکی ئراندا ب جاریکیتر درکوت و دروشایو و روایتی خی سلماند، چارسریکی جماوری. واتا (بدیلکی هقواوی گل و بایخ دیمکراتییکان و دژ ب دیکتاتریت). چونک سردمی دیکتاتریت ل ئران ب سر چوو و دخک برو دواو ناگتو!
(بدیل دیموکراتیکی ئنجوومنی نیشتمانیی موقاومتی ئران) ک ب زیاتر ل چوار دی ل گپانکدا هبوو و ب روخاندنی دیکتاتریتی ئایینی زر چالاکان ل خباتدا بوو، رک لسر

ئەم راستییە کە بە بەرخەدان و دانی قیمەتی خەبات، دیکتاتۆرییەت مەحاڵە لە ئێران رێشەکێش بکرێت و گەل بە ئازادی و مافە رەواکانی خۆی بگات.

تایبەتمەندییەکانی خەبات!

ئەستا لە مانگی دەیەمی راپەڕینداین و لە سەروبەندی هاویشتنی هەنگاوی هەرەگەورەی موقاومەتی ئێرانداین. ئەم هەنگاوە کە هەموو ساڵێک لە ناوەڕاستی ساڵی زایینیدا بەڕێوە دەچێت، ئەمساڵ تایبەتمەندییەکی جیاوازی هەیە لە چاو ساڵانی رابردوو.

یەکەم و گرینگترین هۆکار، ئەو راپەڕینەیە کە بە شەهیدبوونی کچە کورد سەقزی، ژینا ئەمینی لە تاران و لە رۆژی 25ی خەرمانانی ساڵی رابردوو دەستی پێکرد و باڵی کێشا بەسەر هەموو هاوکێشەکانی تایبەت بە ئێراندا. هەربۆیە دەستکەوتی هەرە گەورەی ئەم راپەڕینە، دەستپێکی کۆتایی دیکتاتۆرییەتە لە ئێران و بەرجەستەکردنی (تاکە بەدیلی بەردەست و گونجاو) بۆ رووخاندنی رژێمی دیکتاتۆری مەزهەبی و بە دامەزراندنی دەسەڵاتێکی نیشتمانی و جەماوەری و دیموکراتیک بە ئێرانی ئازاد دوارۆژدا.

ئەستا بە تێپەڕبوونی 9 مانگ بەسەر دەستپێکی راپەڕینی ئەمدواییەی گەل لە ئێراندا، راست و درووستبوونی هەڵوێست و روانگەی موقاومەتی ئێران و رەوایەتی نەخشەرێگای راگەیاندراو بۆ رووخاندنی دیکتاتۆرییەت لە ئێران، بەر لە هەر کاتێکیتر دەرکەوتووە و ئەوەی (نەدەبوا ببێت) و (نەدەبوا بکرێت)، هەروەک بەقی سەر ئاو لە ناو چوو و نەما! چون راستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ رەوتی کۆنەپەرستی و کۆلۆنیالیستیی لە پشت بوو.

هەبوونی هێڵی سوور، رەمزی سەرکەوتنە!

لە سەرەتای مانگی دەیەمی راپەڕیندا، هێڵی سووری (نا بە شاپەرستی و نا بە رژێمی ئاخوندی) و پەیوەستبوونی پێکهێنانی بەرەیەکی جەماوەر لە بەرانبەر دیکتاتۆرییەت و هەروەها توندکردنی درووشم و خواستەکان و سازدانی بەستێنیکی پراکتیکانە بە مەبەستی بەرەوپێشەوەچوون و لە کۆتاییدا (نەخشە رێگایەک بۆ رووخاندنی دیکتاتۆرییەت) و دانپێدانان بە (بەدیلێکی دیموکراتیک و جەماوەری) بەر لە هەر کاتێکیتر ئامادەیە و بە هەمووان بەردەستە.

لەم هەلومەرجە ناسکەی هەنووکەییدا، هاوتەریب لەگەڵ رێکبوونی ناڕەزایەتییەکان لە ناوخۆی ئێران، لە دەرەوەی سنوورەکانیشدا، ئەم راستییە لەبەردەم هەموو تاک و لایەنانی نەیاری دیکتاتۆرییەتە لە ئێران کە لە ژێر چەتری وەها بەدیلێکدا کار بکەن و بەرەنگاری بەرەی دیکتاتۆرییەت لە ئێران ببنەوە و بە چەسپاندن و تەمارکردن لە مێژوودا وەک هەنگاوێکی چارەنووسساز کاری بۆ بکەن.

دژایەتیکردنی کردەیی ئەم هەنگاوە، لە ژێر هەر ناوێکدا بێت، ڕاستەوخۆ، ڕەوڕەوی گەیشتن بە ئازادی و مافەکانی خەڵکی ئێران درێژ دەکاتەوە. مێژوو تاقیگەیەکە بۆ تۆمارکردنی ڕووداوەکان لە سەر هەڵەی زەمان! هەموو شتەکی دیار و نادیاری تێدا تۆمار دەکرێت.

تەڕوانینێک بەسەر دەستکەوتەکانی ڕاپەڕین و بەرخۆدانی دژ بە دیکتاتۆرییەت!

ئێستا لە دەستپێکی مانگی دەیەمی ڕاپەڕینی خەڵکی ئێراندا ئەمە شایەدی چەند گۆڕانکاریی گەورەین:

یەکەم. ڕژێمی ئێران لە ناوەوە و دەرەوەی خۆیدا لەزیوە و بە شێوازێکی بێ هاوتا لاوازە و کەڵەکەکانی کەوتنەتە لەرزین.

دووەم. بەدیلی ئەنجومەنی نیشتمانیی موقاوەمەتی ئێران زیات لە هەر کاتێکیتر، وەک ڕکابەری سەرەکی و تاکە بەدیلی دیموکراتیک لە بەرانبەر ڕژێمی ئێراندا دەرکەوتووە و ڕەوایەت و جێگە و پێگەی خۆی لە هاوکێشە سیاسییەکاندا تۆمار کردووە.

سێیەم. ڕاپەڕینی خەڵکی ئێران هاوکێشە ناوخۆیی و نێودەوڵەتییەکانی بە سوودی خۆی و لە دژی دەسەڵاتی دیکتاتۆری گۆڕیوە.

چوارەم. موقاوەمەتی ئێران پەرەی بە چالاکییەکانی خۆی لە ناوخۆ و دەرەوەی ئێران داوە و تەنگی بە ڕژێمی ئێران هەڵچنیوە. دەستبەسەرداگرتنی ناوەندە سیاسی و دیپلۆماتییەکانی هەرە نزیکی ڕژێم و لەوانە وەزراتی دەرەوەی کابینەی ئیبراهیم ڕەئیسی لە لایەن (گروپی ڕاپەڕین تا ڕووخاندنی ڕژێم) و ئاشکراکردنی بەڵگە شاراوەکانی پیلانگێڕان و بەرنامە و پرۆژەکانی ڕژیم بۆ سەرکوتکردنی ڕاپەڕین و بە تایبەتی، لە دژی هێزی سەرەکیی موقاوەمەت و دانانی بە هێز و توانای ئەو هێزە ڕووخێنەرەی کە خاوەن ڕێکخستن و پونانیسەلی زۆرە، لە ریزی ئەم چالاکیانەی موقاوەمەتی ئێراندایە،.

پێنجەم. خانمی مریەم ڕەجەوی، سەرۆکی هەڵبژێردراوی ئەنجومەنی نیشتمانیی موقاوەمەت بە ئامادەبوونی لە پەرلەمانی ئەورووپا، هەنگاوێکی نوێی دەست پێکردووە بۆ گەیاندنی دەنگی خەڵکی ئیران بە جیهان کە لە لایەن نوێنەرانی گەلانی جیهانەوە پێشوازیی لێکراوە و بووەتە هۆی ترسی دەسەڵاتی مەزهەبی لە ئێران لە ڕووخاندنی ڕژێمەکەی.

شەشەم. پشتیوانیکردنی هەزاران پەرلەمانتاری وڵاتانی جیاجیا و هەروەها بەیاننامەی زیات لە 117 کەس لە ڕێبەرانی پێشووی جیهان (سەرکۆمار و سەرەک وەزیران و وەزیران) لە ڕاپەڕینی خەڵکی ئێران و پلاتفۆرمی خانمی مریەم ڕەجەوی بۆ ئێرانی ئازادی دواڕۆژ بە درووشمی (نا بە شا ، نا بە ئاخوند) بەڵگەی ئەم ڕاستییەیە کە موقاوەمەتی ئێران لە بواری دیپلۆماسی و سیاسی زەبری زۆر گەورەی لە سیاسەتی

(سازان لەگەڵ دیکتاتۆرییەتی ئایینی) وەشاندووە و سازشتکارانی رۆژئاوایی کە زۆربەیان لە دەوڵەتاندا خاوەن دەسەڵاتن و نفۆزی زۆریان هەیە تووشی شکستی سەخت بوون و راپەڕینی خەڵکی ئێران بە پشت بەستن بە رێبەرایەتییەکی لەمجۆرەیە کە بەرەو پێش ملی ناوە و ناکشێتەوە.

حەوتەم. هەنگاوی تیرۆریستیی رژێمی ئاخوندی لە دژی موقاومەتی ئێران لە فەڕانسە کە بە مەبەستی چاوترسێنکردن و بە لاڕێدابردنی بیروڕای گشتی و پیلانگێڕان و سات و سەوداکردن لەگەڵ سازشتکارانی رۆژئاوایی بە مەبەستی رێگریکردن لە سازدانی خۆپیشاندانی ساڵانەی موقاومەت لەم وڵاتە دەکرێت، نیشانەگەلێکن لە داماوی و لاوازیی دیکتاتۆرییەتی ئایینی و بە هیچ ناگات و رەوتی بەرەوپێشەوەچوون و دەستکەوتەکان، مۆرکی باتڵبوونیان بەسەر هەوڵی نزێکانەی دیکتاتۆرییەت و سازشتکارانی رۆژئاواییدا کێشاوە.

هەشتەم. لەسەر داخوازیی دەسەڵاتی فاشیزمی ئایینی لە ئێران، سەر لە بەیانیی رۆژی 30ی جۆزەردان نزیکەی 1200 پۆلیسی ئاڵمانی لە هەنگاوێکی تاوانکارانە و سەرکوتکەرانەدا هێرشیان کردە سەر ئەشڕەفی3 لەو وڵاتە و هەڵس و کەوتیان، بیرهێنەوەی هێرشی تاوانکارانەی هێزەکانی نوری مالیکی، سەرۆک وەزیرانی چەکاوخۆری پێشووی ویلایەتی فەقیهی لە عێراق بوو بە سەر ئەشڕەف لە نێوان ساڵانی 2009 بۆ 2015 دا و پێشلکەری زۆرێک لە هاوپەیمانییە نێودەوڵەتییەکان بوو. بەیاننامەی بێشەرمانەی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا لە هەمان رۆژدا، پەردەی لەسەر سیاسەتی موداراکردن و سازانی رۆژئاوا لەگەڵ دەسەڵاتی دیکتاتۆریی ئێران لادا کە لەوە بەدەر نیە کە رۆژئاوا تیشکی سەوز بە دیکتاتۆریی ئاخوندی لێدەدا و پشتیوانیکەری پەلاماردەرانی ئەم هەنگاوەی پۆلیسی ئاڵمانی بوون.

ئەوەیش زۆر جار لە سیاسەتی ناسراوی دەوڵەتانی ئەمریکا لە دژی بەدیلی راستەقینەی رژێمی ویلایەتی فەقیهی بینراوە و خەڵک و موقاومەتی ئێران بە خوێنی خۆیان پووچەڵیان کردۆتەوە و زۆرینەی ئەندامانی کۆنگرێسی ئەمریکا و زۆرینەی زۆری زیات لە 30 پەرلەمانی وڵاتانی جیهان و لەوانە فەڕانسە، بە پشتیوانیکردن لە راپەڕینی خەڵکی ئێران و پلاتفۆڕمی خانمی مریەم رەجەوی بۆ ئێرانی ئازادی دواڕۆژ، ئەم سیاسەتە دزێو و نگریسەیان رەت کردووەتەوە.

نۆیەم. بەرەپێشەوەچوون و گەشەسەندنی راپەڕین و موقاومەتی ئێران ماوەیەکە دەستی پێکردووە و بەرەو ئەوە دەچێت کە مافە رەواکانی خەڵکی ئێران لە هەموو شوێنێکی ئەم جیهانەدا تۆمار و، دەسەڵاتی دیکتاتۆرییەتی ئایینیی لەم ناوچەیە لە جیهان ناچار بکات سڵاو لە کۆتایی خۆی بکات!

دەیەم. هێڵی سووری (نا بە شا، نا بە ئاخوند) وەک هێڵی سووری خەوشهەڵنەگری خەڵک و موقاوەمەتی ئیران، ئێستا لە لایەن بەشێکی زۆری هێزەکان و بیروڕای گشتی لە جیهان پشتگیری کراوە و خۆی (نا)یەکی گەورەیترە لە دژی رژێمی دیکتاتۆرەکان لە ئێران.

دەرەنجام!

لە ناوخۆی ئێران، راپەڕینی گەل لە دژی دەسەڵاتی دیکتاتۆری، بەهرەمەندە لە رێکخستنەکان و رادیکاڵیزم و رابەرایەتیکردنی زیاتر و خەڵک لە پەیوەند لەگەڵ (دەزگای سەرکردایەتیی راپەڕین)، زیات لە هەر کاتیکیتر، خۆی بۆ هاویشتنی دواهەنگاو ئامادە کردووە و بەدوای دەرفەتێکدا دەگەڕێت کە کۆتایی بهێنێت بە دەسەڵاتی دیکتاتۆریەت لە ئێران.

لە دەرەوەی ئێرانیش، موقاوەمەتی ئێران توانیویەتی لە هەموو بوارەکانی یاسایی و دادوەریدا (دەستگیرکردن و زیندانیکردنی ئەشکەنجەدەرانی وەک حەمید نوری لە سوید و تیرۆریستی وەک ئەسەدوڵڵا ئەسەدی لە برۆکسێل)، رژێمی ئاخوندی لە هەناسە بخات و رێگە بە رووی سازشتکارانی جیهان لەگەڵ دەسەڵاتی دیکتاتۆریەتی ئایینی لە ئێران سەخت بکات و ریسوابوون و ناڕەوابوونی باجدانی بەو رژێمە دیکتاتۆریە بکاتە وەردی سەر زومانی هەمووان. جا لە ژێر هەر ناوێکدا کە بەبێت. وەک (گەڕینەوەی زیندانییەکان) یاخود (ئازادکردنی داراییەکان) ، … هتد.

سەربەخۆیی لە بەرخۆدانێکی ڕەوادا!

خەڵک و هێزە جەماوەرییە ڕەسەنەکان لە هەر کوێیەکی ئەم زەوییەدا بژین، چاویان نەبڕیوەتە دەوڵەتانیتر کە بێن و چارەنووسیان بگۆڕێت. گۆڕانکاریی بنەڕەتیی کۆمەڵایەتی لە هەر وڵاتێک بێت، تەنها بە دەست خەڵکی ئەو وڵاتە دەکرێت. موقاوەمەتی ئێرانیش بە پشت بەستن بەو پرەنسیبە زێڕینەیە کە بەردەوام رایگەیاندووە (رووخاندنی دەسەڵاتی دیکتاتۆری لە ئێران) کاری خۆی و گەلەکەیەتی. (وەرچەرخان لە سیاسەتی دەوڵەتان) دوایین هەنگاو لە بەرەو پێشەوەچوونی موقاومەتێکی سەربەخۆ لە دژی دیکتاتۆریەت. ئەم وەرچەرخانە لە پەیوەند لەگەڵ ئێران، بە هۆی بەردەوامبوونی راپەڕینی گەل و دەوری ناوازەی بەدیلی دیموکراتیک لە سەروبەندی رووداندایە.

دوا وتە!

ئەمڕۆ زیات لە هەر کاتێکیتر، تاکە بەدیلی بەردەست و شیاو بە دەسەڵاتی دیکتاتۆری، واتە ئەنجوومەنی نیشتمانیی موقاومەتی ئێران، میدالیای براوەی بە سینگەوەیە. لەبەر ئەوە کە، ڕەگ و ریشەی، نەک لە دەرەوەی ئێران، بەڵکو لە ناوخۆی ئێران داکوتیوە و لق و پۆی

بەرەو هەموو شوێنێک هاویشتووە و توانیویەتی نەک هەر راپەڕین لە
دەست و هەڕەشەی دیکتاتۆرییەت بپارێزێت، بەڵکو بەرەپێشەوەی ببات و
ئاسۆی رووخاندنی دەسەڵاتی دیکتاتۆرییەت لە ئێران و مێژووی
ئیراندا بخاتە بەر دیدی هەموو گەلانی جیهان.
پێداگری لەسەر هێڵی سووری بنەڕەتی (نا بۆ شا، نا بۆ ئاخوند)،
رەمزی تێپەڕبوونی راست و درووست و سەرکەوتوانەیە لەم قۆناغەدا.
بۆ ئەم رەمزە، زۆرێک خۆین دراوە و زۆرێک رەنج و ئازار و ئەشکەنجە
و زۆریک ئازایەتی و قارەمانێتی پێشکەش کراوە. لە خۆڕا نیە کە دوو
دەسەڵاتی دیکتاتۆریی شا و دەسەڵاتی دیکتاتۆریی ئایینی، بە
بەردەوامی، موقاومەتی ئێرانیان بە تاکە رکابەر و بەدیل و هەڕەشە
بۆ سەر خۆیان زانیوە. ئەوان دەزانن کە موقاومەتی ئێران کۆڵنەدەرە
و سازشت قبوون ناکات و پاشەکشە لە مافەکانی گەل ناکات!

کۆتایی

عبدولڕەحمان گەورکی، نووسەر و لێکۆڵەری سیاسی

ئێوارا نە ٣٩.. سەردار جاف

ئێوارەیەک
لە گوڵدانی نزاکانمەوە ئامێزی ئاوابوون واڵا دەبێ و
لە بێشەی مژدەکانیا
نغرۆی ماچم دەکا
لە گوڵە گەنمێکەوە وەریوم
دەبمە چیرۆکی دەماودەم و
پەیام دەبێتە مۆتەکە و نەفەسبڕی ئیشق دەکرێم
هێندە تامەزرۆی دووریمە
دەمکاتە عیسا و لە خاچم دەدا
دە تۆ وەرە و با راموسانی چاوەکانت
فرمێسکی دووریيم هیشک کاتەوە
تێر گوێ لە ترپەی حەسرەتەکانت بگرم
هەناسەم بخنکێنێ و
بە بارانە متبووەکانی ناخت تەڕتەڕم بکاتەوە

دە تۆ وەرە و با ئیتر گۆشەی تەنهایی و
شۆک بوونەکانی هاوشێو□یمان
مینا نەما□ ئاو بدەینەوە
لێرە لە نێو پێخەفی یادەکانم گەرم گەرم داتپۆشم و
کانیاوی حەرفەکانم ببنە کارێز
شەرابێ بە جووت بخۆینەوە
سیاچەمانە بە هەستێکی ناسکی شەهلاییا گوزەر بکا
باڵا گەڵای کوڵمەکانت
بمڕەنگێنێ
با دارهەنجیری ئۆخژنی
شیلەی نووسینم دەربدا
من نازانم
کەنگێ ستران،لە دوای دارستانی سوتاو کەمانجەکەی خۆی ژەنیوە
ئەوە لەرەی بزەی لێوی تۆیە دەمخنکێنێ
نیگای نێوانمان چەن دوور بێ
پڕ لە سیحری شەپۆلی شینی راینە
بانگ و سەڵای شین و هاواری بێ تۆییم
سەرە ڕێ لە ماشێن دەگرێ
بۆ سۆراغی نیگای پەرتت
گشت لەرەیەکی تەزیوم
نوقمی ئیکۆنۆمی ماینە
خەمەکانم لە سۆراغن
سۆراغی تۆ
سۆراغ لە شێواوی خۆم
سۆراغ لە وڕیم ، لە کاسە سەری تەقیو
لە زاکیرەی ونبووم
لە ژوانە شینەکانی لوونسە
تا هەناسەم بێ هی تۆم
بۆ نازانی
کەپری سنووری نێوان تۆ و شیعرەکانم پەشمەکین
هەناسە بۆتە ژوانی فریشتەیی و
دوا دەروازەمە هەڵواسین
ئەوە نییە تا دوا ترپەی دڵ فریاد رەسم
خۆشمدەوێی خۆشەویسترین کەسم

۲۰۲۳ / ٦ /١٤

مرۆڤ بە گریان پێکەنینی دێ..
فەرهاد کەریم

مرۆڤ بە ئاسنی مرۆڤ دەشکێت
بە دلۆڤانی ئەوین ئاسن رەنگ دەکاو دەمانێژێت
کوشتارگەیەکی چۆڵە ژیان
چەقۆ ماچ دەکا و بە چرای کۆر رێ
ئایندە خۆکوژیە
ئاورێکی تاریک و سارد بەربۆتە ئەوین و ژیان
بەخشندەیی ئاوێنە نیە
ئاسن نابێ بە ئاو
لە رق و خوێن ژیان و ئەوین خنکان
گۆرستانێکی گەورەیە مرۆڤی ئاسن
پژمینی دەمانکوژێ
لە ئاوەدانی تەم و مژ
چۆتە ناو رۆشنایی مار
وەرزی روخانە سەر پڕ□ تەرم
گۆڕ نیە بۆ تەرم ژیان
پێوەدان چێژە لە تارمایی هەتاو
ئاوێنە پڕبووە دەرناکەوێ لە خەون
گوڵ ناڕوێ لە ناخی مر□ق
تاریکی رێگرە لە روانین
ژیان هەڵکۆڵینی مردن
ئاو ژیان نیە چیتر
بە مردن ژیان چێژی نەدا
بەخشندەیی تۆیە گەنم دەگرێ باڵندە
باڵندە هێڵانە چێناکا لە بینین
پەشیمانە لە پێستت مەڕ
مردنی دا بە با
بای پڕ کرد لە مردن
ماسی بچووک ماسی گەورە راو
روناکی برین،

ئەوین دەمامکی شەرم
بزەی سەوزە ف□دانی ژیان نەرم
لە تاریکی ئەستێرە دوور
شێر لە ویژدانی نوستووە
میهرەبانی خوێنە روبار
هەناسە قورسە بۆ ژیان
مرۆڤ بە پێکەنین گریانی دێ
کرم لێیدا
لە ئاسن
مرۆڤی گرت
بە خوێن پێدەکەنێ
ئاگر ڕێنادا تێپەڕین
ئەستێرە دوور

فەرهاد کەریم
ئەمەریکا

دەرچوانی زانکۆکان و(فاگنەر).. سەلام عەبدوڵڵا

6 ڕۆژە(فاغنەر) بە 25 هەزار سەربازەوە، هەموو جیهانی بەخۆیەوە سەرقاڵ کردووە، بەڵام دەبینین نزیکەی 15 هەزار دەرچووی زانکۆ و نزیکەی 2 هەزار خوێندکاری زانکۆی گەرمیان، ئامادە نین ڕۆژانە دژ بە دانپێنەنانی وەزارەتی خوێندنی باڵای عیراق بە بڕوانامەکانیان ناڕەزایەتی دەربڕن.

شایانی باسە:1- هەڵویستی وەزارەتی خوێندنی باڵای عیراق هەر زانکۆی گەرمیان ناگرێتەوە، بەڵکو دەرچووانی زانکۆکانی(ڕاپەڕین)،(هەڵەبجە)و(چەرموو)ش.

2- ئەو وەزارەتە جۆرە مامەڵەیەکی سیاسی دەکات دژ بە دانپێنەنانی وەزارەتی خوێندنی باڵای کوردستان بە بڕوانامەکانی زانکۆی(قلم) و(کتاب) لە کەرکوك کە لە دواییدا تەنها خوێندکاران باجی قورسی ئەو سەوداکارییە دەدەن.

جێی داخە دوێنی تەنها نزیکەی 100 دەرچوو و خوێندکار دژ بەو بڕیارە لەبەردەم کۆلێژی ئاداب لە خانەقین ناڕەزایەتیان دەربڕی. بۆچی؟ ئەوانیتر بەشداریان نەکرد؟!

هۆکاری ئەم کەمتەرخەمییە ئەگەڕێتەوە بۆ چەند هۆیەك لەوانە(ڕەشبینی، کەسوکارە پیاوسالارەکان(باوك، برا یان مێردهی ژنەکان قبووڵ ناکەن بەشداری ناڕەزایەتی بکەن یان هەر پێیان باشترە کاری ماڵەوە بکەن)و هەندێ لە دەرچووەکان باکیان نیە، چونکە کارێك دەکەن یان توانای دارایی خێزانەکانیان زۆر باشە یان هەندێکیش بە بەرتیل کاریان دەستکەوتووە.

لەولاوەوە مامۆستاکانی ئەو زانکۆیانە کەمتەرخەمن، چونکە ماوەی 10 ساڵ زیاترە هەر پشتیان بە بیروکراتی بەرپرسانی وەزارەتی خوێندنی باڵای کوردستان بەستووە بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە و بۆ جارێکیش ئامادەنەبوون ناڕەزایەتی دەربڕن. هۆکاری ئەم هەڵویستەش ئەگەڕێتەوە بۆ بەرژەوەندی تایبەتی و حزبیان، چونکە موچەکانیان وەردەگرن و زۆربەشیان سەر بە حزبە دەسەڵاتدارەکانن.

لەپاڵ ئەم ستەمکاریە، هەزاران دەرچووی زانکۆکانیتریش بەهۆی سیاسەتی بازاڕی ئازاد و بەرنامەڕێژی راویژکارانی صندوقی دراوی جیهانی، بێکارکراون و حکومەتیش لەدژیاندا پەیڕەوی دەکات:

دەمێکە بەرپرسانی هەرێم بە دەرچووان دەڵێن(بۆ دامەزراندن مەیەن بۆ لای ئێمە، بڕۆن لە کەرتی تایبەتی کاربکەن).

قوربانیانی ئەو سیاسەتە بریتین لە دەرچوو و خوێندکارە هەژارەکان کە هەموو دەرگاکان بە روویاندا داخراوە، تەنها کارکردنی نامۆ لە پسپۆڕییان و بە کرێی هەرزان نەبێت.

ئەم کێشە و سەوداکارییە لێکەوتێکی تری قەیرانی گشتی حکومەتی کەرتی تایبەت و ئابووری لیبڕالیزمی نوێیە لە بوارەکانی بە ئەهلیکردنی تەندرووستی، پەروەردە، داینگە، نەوت، گاز، کارەبا، ئاو، ئینتەرنێت، تەلەفۆن، سیکورتی، بانق و خزمەتگوزارییەکانیتر.

لەبەر ئەو هۆکارانە، تاقە چارەسەر ئەوەیە لە دەرگای خەبات بدەن و گەشبینبن بۆ بەدەستهێنانی مافە رەواکانیان و خوێندکارانی فەرەنسا بکەن بە نموونەی باڵایان.

ئەگەر فاغنەر لە سەرکێشییەکەی بەڵ 25 هەزار سەربازەوە دنیای هەژاند، ئەوا ئێوە سوپایەکی مەدەنی لەبنەنەهاتوون و بە دڵنیاییەوە دەتوانن مافی خۆتان و هەموو بێکارکراو و ستەملێکراو و کویلە هاوچەرخەکانی بازاڕی سەرمایە دژ بە بەرنامەی نیولیبڕالیزمی دەسەڵاتداران و حزبەکانیان بەدەست بهێنن.

سەلام عەبدوڵڵا